

Estimat eller detalje, når markbruget skal optimeres?

Produktionsstyring og strategisk planlægning bør tage afsæt i retvisende oplysninger og data om den enkelte bedrift. Data på baggrund af registreringer er ofte ressourcekrævende at fremskaffe, og man bør derfor overveje, hvornår de er nødvendige.

- [Hvilke oplysninger er anvendelige?](#)
- [Detaljeringsgrad på driftsoplysninger](#)
- [Videre med optimering](#)

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Den Europæiske Union ved Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikter og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har deltaget i finansieringen af projektet.

Oplysninger om driften er et vigtigt grundlag for optimeringer af daglige aktiviteter såvel som planlægning i et længere og mere strategisk perspektiv. Det er oftest holdningen, at jo større og mere nøjagtigt datagrundlag vedrørende bedriften, desto bedre optimeringsforslag kan der udarbejdes.

Men er det altid sådan? Både ja og nej – nøjagtige registreringer er det bedste grundlag, men den meget specifikke viden kan være så besværlig at fremskaffe, at indsatsen ikke står mål med nytteværdien. Det er mere ressourcekrævende både at fremskaffe og behandle de meget detaljerede data, end at anvende mere grove skøn.

Da det er forbundet med omkostninger og tid at fremskaffe og behandle detaljerede data er det vigtigt at vurdere, hvad data skal bruges til, inden man går i gang med dataindsamlingen. På den måde kan man vælge det rigtige niveau af detaljeringsgrad og man påtager sig ikke større opgave med dataindsamling og -behandling end nødvendigt.

[Til top](#)

Hvilke oplysninger er anvendelige?

For alle bedriftstyper kan en række væsentlige oplysninger findes i virksomhedens årsrapport (driftsregnskabet). Årsrapporten samler det foregående regnskabsårs oplysninger og kan som sådan bruges til at skaffe sig et hurtigt overblik over bedriftens samlede økonomi, økonomien i de enkelte driftsgrene og ved udarbejdelse af produktionsgrensregnskab også økonomien i disse.

For at kunne vurdere økonomien og de enkelte hovedposter i markbruget giver årsrapporterne ikke tilstrækkeligt sikkert grundlag til at vurdere de resultater man har opnået, og årsrapporten kan derfor ikke alene fungere som egentligt optimeringsgrundlag for markdriften. Årsrapporten er til gengæld et godt værktøj til at identificere fokusområder i driften, som kan underlægges eventuelle mere detaljerede registreringer og analyser.

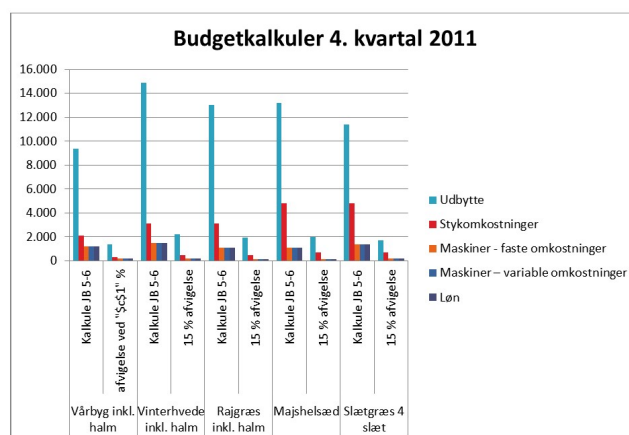
Kvaliteten af udbytteopgørelser, konteringer og fastsættelse af statuspriser har en væsentlig indflydelse på årsrapportens anvendelighed til optimering, og der bør sættes særligt fokus på disse faktorer når årsrapporten anvendes til sammenligning (benchmarking) med andre bedrifter.

For planteavl kan de mere detaljerede oplysninger opdeles i følgende gruppering:

- Bruttoudbytte
- Stykomkostninger og diverse
- Maskinomkostninger (faste og variable)
- Løn

Hvad betyder et fejlskøn så på disse poster?

I figur 1 ses niveau på udbytte og omkostninger samt 15 % afvigelse på niveauet for 4 afgrøder på JB 5-6, budgetkalkuler 4. kvartal 2011. Budgetkalkulerne kan ses på www.farmtalonline.dk

Figur 1 illustrerer, hvor der forholdsvis er mest (økonomisk) information at hente ved at lave mere detaljerede opgørelser.

Som figuren viser, vil et fejlestimat på 15 % naturligvis betyde mest på udbyttet. Det er mere sandsynligt, at udbyttet på markniveau fejlestimeres i et betydende omfang, end at stykomkostninger fejlestimeres i et betydende omfang. Det har den konsekvens, at kan man kun registrere én ting nøjagtigt – bør det typisk være udbyttet.

”Vi høster det vi høster – uanset registreringer” lyder en typisk indvending mod udbytteregistrering – og det er korrekt. Men registrerer man ikke det korrekte udbytte på markniveau, er det umuligt at lave korrekte sammenligninger mellem forskellige afgrøders potentiale på forskellige marker på ejendommen. Læs mere om [udbytteregistrering](#).

Bemærk, at en del af registreringerne vedrørende omkostninger kan og bør afstemmes med årsrapporten (kassebogen) for så vidt angår udbytte, stykomkostninger, vedligehold mark, energiforbrug (diesel og energi til tørring af afgrøder) samt forrentning og afskrivning af maskinparken.

[Til top](#)

Detaljeringsgrad på driftsoplysninger

Der er forskellige måder at fremskaffe oplysninger på, og de har hver deres fordele. I tabel 1 gives et overblik over forskellige metoder til datafremskaffelse. I tabellens venstre side (bedriftsniveau) er der tale om estimater eller gennemsnit for bedriften. Jo længere til højre i tabellen, des større detaljeringsgrad og nøjagtighed ligger der i opgørelserne; til gengæld kræver datafremskaffelsen flere ressourcer:

Tabel 1. Oversigt over metoder til datafremskaffelse til optimering i markbruget

	Bedrifts-niveau	Driftsgrens-niveau	Produktionsgrens-niveau (afgrøde)	Enkeltmarkniveau
Udbytte – korn	Mængder anslås i lager og ved salg	Interne overførsler og korrekt prissætning	Udbytter vejes og summeres på afgrødeniveau	Udbytter vejes og registreres for hver mark. Evt. korrektion for vandindhold (registreres i dyrkningsjournal)
Udbytte – grovfoder	Opmåles i stak og ved foderanalyser	Opmåles i stak og ved foderanalyser	Opmåles i stak og ved foderanalyser. Udbytter vejes og summeres på afgrødeniveau	Opmåles i stak og ved foderanalyser. Udbytter vejes og registreres for hver mark (registreres i dyrkningsjournal)
Stykomkostninger (udsæd, planteværn, gødskning mv.)	Fordeles ud fra årsrapport	Fordeles ud fra driftsgrene – kontering	Fordeles ud fra årsrapport og dyrkningsjournal på afgrøder	Registreres i dyrkningsjournal og afstemmes med årsrapport
Maskin-omkostninger	Maskinsaldo sum eller grovanalyse mark.	Grovanalyse mark ud fra årsrapport – kun markmaskiner. Diesel, vedligehold, diverse summeres og fordeles i gennemsnit	Maskinanalyse med evt. stikprøve og afstemning med Årsrapport	Forbrug af maskinhandlinger registreres på markniveau i dyrkningsjournal og beregnede maskinomkostninger afstemmes med årsrapport (inkl. vedligehold)
Løn	Fordeles i gennemsnit	Fordeles på driftsgrene	Registrering af tidsforbrug	Forbrug af arbejdstid registreres på markniveau og afstemmes med lønsam inkl. ejers eget arbejde

Registreringer i sig selv medfører et fokus på den opgave, man arbejder med, og er dermed også indirekte med til skabe værdi.

Som eksempel er der fire metoder til at danne sig et overblik over maskinomkostningerne:

1. **Maskinsaldo pr. ha.** Maskinsaldoen ved dyrkning af salgsafgrøder bør ligge under 10.000 kr. pr. ha. De bedste planteavlere målt på resultat i marken havde i 2010 maskinsaldo under 7.000 kr. pr. ha i gennemsnit. Denne opgørelse afhænger meget af brugen af maskinstation, egen maskinparkens alder og det antal ha der dyrkes, og er derfor udelukkende en meget grov retningslinje.
2. **Grovanalyse – [Din Bundlinje Mark](#).** Ved at indtaste antal dyrkede ha, maskinsaldo, sum for vedligehold, dieselforbrug og forbrug af maskinstation beregnes en gennemsnitlig maskinomkostning. Grovanalysen er hurtigt udført med de rette oplysninger ved hånden, og giver et godt overblik over, hvor der bør fokuseres ved den kommende planlægning og optimering af maskinindsatsen
3. **Maskinanalyse.** Maskinkonsulenten (se www.dlbr.dk/maskiner) kan hjælpe med at lave en maskinanalyse. Her budgetteres bedriftens maskinforbrug på de enkelte afgrøder, og der beregnes en timepris for hver enkelt udført markopgave og hver selvkørende maskine og redskab. Resultaterne kan verificeres ved at efterprøve de indregnede kapaciteter, og forbrug af dieselolie og vedligeholdelsesomkostninger kan afstemmes med årsrapporten.
4. **Detailregistreringer.** Den mest nøjagtige metode til opgørelse af maskinomkostninger er en nøjagtig registrering af hver maskinhandling på markniveau, med efterfølgende opgørelse, afstemning og efterkalkule. Registreringerne kan udføres i f.eks. [MarkOnline](#) eller et andet registreringsværktøj. Der er desuden nye metoder til automatisk eller semiautomatisk registrering af maskinhandlinger på vej. Metoden med detailregistreringer er ganske nøjagtig, men også ret tidskrævende, både hvad angår selve registreringen, opgørelse samt tolkning af resultater.

Husk for alle metoder, at det er vigtigt at indregne transporttid, køb og salg af maskinstation samt medgået tid til vedligehold af maskiner og redskaber.

[Til top](#)

Videre med optimering

Det er vigtigt, at der foreligger et godt og sikkert datagrundlag, når den enkelte landmand og dennes rådgiver skal vurdere mulighederne og begrænsningerne på bedriften. I takt med introduktionen af ny teknologi er der et øget behov for overblik over, hvad de enkelte delprocesser koster. Det belyses gennem analyse, hvor stor nytteværdien af detaljerede registreringer er, dels set i forhold til selve merarbejdet med registreringerne, dels set i forhold til de perspektiver det giver for at operere såvel på det praktiske som økonomiske plan.

Med udgangspunkt i dette vurderes det, inden for hvilke områder datafremskaffelsen bør fokuseres, så den kan danne baggrund for en forbedring af det økonomiske resultat.

Det er væsentligt at fastslå, at der er stor forskel på bedrifternes optimeringspotentialer og på de specifikke forhold på den enkelte bedrift. I denne sammenhæng er det vigtigt at erkende, at én ting er, hvor meget den enkelte post fylder økonomisk – noget andet er, hvor meget den enkelte post kan optimeres. Disse forhold gør det nødvendigt nøje at overveje, hvilke data der er behov, for inden et eventuelt større arbejde med registreringer sættes i værk.

Husk at også mindre (målt i kr. pr. ha) optimeringer betyder noget på bedriftsniveau - 250 kr. pr. ha ved 200 ha er 50.000 kr. år på bundlinjen.

Følgende drejebog kan med fordel anvendes, hvis markbruget står overfor en optimering:

1. Lav grovanalyse af markdriften på både udbytter og omkostninger (Brug den aktuelle version af [Din Bundlinje Mark](#))
2. Identificer eventuelle fokusområder ud fra høje / lave omkostninger og afdæk eventuelle mangler / unøjagtigheder i årsrapportens opgørelser
3. Vurder effekten af bedre datamateriale indenfor hvert fokusområde, hvilke ressourcer det kræver at fremskaffe og behandle data, og endelig om der er mulighed for og vilje til at ændre driften, hvis en analyse resulterer i en anbefaling om dette (Eksempel: Er du f.eks. villig til at sælge en traktor, hvis en maskinanalyse viser det kan spare dig for omkostninger på 75.000 kr. om året, men til gengæld vil kræve mere overarbejde eller ekstra mandskab i efteråret?)
4. Iværksæt registrering, databehandling, analyse og beslutning. (Læs mere om [investering og strategiske beslutningsgrundlag](#))
5. Husk, at det er bedriftsspecifikke forhold som afgør, hvilke oplysninger der bærer størst værdi i en optimering. Typisk vil følgende

datafremskaffelse kunne anvendes i forhold til optimering af driften, her forsøgt sorteret i typisk rækkefølge efter faldende nytteværdi i forhold til indsatsen:

- Grovanalyse af markdriften
- Udbytteregistrering på markniveau
- Maskinanalyse inkl. analyse af transportomkostninger
- Fordeling af stykomkostninger
- Detailregistrering af maskinhandlinger og arbejdstid

[Til top](#)